

ขออย่าอีกหนอย่ว่า การที่นำเอาดอกบัวบาน มาเทียบความหมายแห่งคำว่า พุทฺโธ นั้น ก็เพราะเหตุว่า เมื่อปฐมกัลป์ เริ่มตั้งศิระแผ่นดินขึ้นใหม่ ๆ มีกอบัว เกิดขึ้นพร้อมทั้งมีดอก ๕ ดอก ท้าวสุทธาวาสยังรู้อยู่ว่าเป็นนิมิตว่า ในกัลป์นี้จะมีพระพุทธเจ้ามาตรัสโปรดเวไนยสัตว์ ๕ พระองค์ จึงประกาศคำว่า นะ โม พุท ธา ยะ ไว้ ซึ่งมีความหมายว่า นะ คือ พระกกุสันโธ โม คือ พระโกนาคมนะ พุท คือ พระพุทธกัสสปะ ธา คือ พระสมณโคตม ยะ คือ พระศรีอาริยมฤตไตรย ซึ่งได้ปรากฏเป็นที่นับถือกันมาจนบัดนี้

ภควา

คำว่า ภควา แปลได้หลายนัย แปลว่า หัก ก็ได้ แจก ก็ได้ ที่ว่าหักนั้น หมายความว่า พระองค์หักเสียได้ซึ่งสังสารจักร กล่าวคือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กรรม อันเป็นเสมือนตัวจักร อันพัดผันส่งต่อไปยังกันและกัน เป็นกำลังดันให้หมุนเวียนวนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร มิให้ออกจากภพ ๓ พระองค์หักเสียได้แล้ว พระองค์จึงพ้นไปจากภพทั้ง ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เสด็จออกสู่นิพพานไป

ที่ว่า แจก นั้นมีความหมายว่า เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์เป็นสัพพัญญู ทรงรู้แจ้งธาตุธรรมทั้งปวงหมด จึงทรงสามารถจำแนกแยกแยะธรรมส่วนที่ละเอียดๆ ให้เห็น เช่น ทรงจำแนก ชันธ ชาติ อายุ ตนะ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนหลักธรรมอื่นๆ ทั้งหมดให้สาวกได้รู้เห็นรับปฏิบัติสืบๆ กันมา

พระธรรมคุณ

สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม สหฺกฺกฺโก อกาลโก เอหิปสฺสโก โอปนยิโก ปจฺจตุตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิตํ

สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม

ต่อไปนี้เป็นเรื่องธรรมคุณ ธรรม ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่า สุวากุขาโต แปลว่า พระองค์กล่าวดีแล้วนั้น ก็คือว่า ธรรมที่พระองค์ตรัสสอนนั้น ล้วนแต่จะเป็นผลส่งให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามได้รับความร่มเย็นเป็นสุขทั้งสิ้น จึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมที่พระองค์กล่าวแล้วดี ดีก็คือไม่มีเสีย คือคำสอน

ของพระองค์ ไม่ให้ทุกข์แก่ผู้ปฏิบัติเลย มีแต่จะนำไปสู่สุขอย่างเดียว มีอริยมรรคเป็นข้อสาธกที่ทรงสอนไว้ว่า ความเห็นชอบ ๑ ความดำริชอบ ๑ กล่าววาจาชอบ ๑ ประกอบการงานชอบ ๑ หาเลี้ยงชีพโดยชอบ ๑ ทำความเพียรชอบ ๑ ตั้งสติไว้ชอบ ๑ สมาธิชอบ ๑ พิจารณาดูให้ดีจะเห็น ธรรมเหล่านี้ผู้ใดประพฤติได้ จะให้ผลไม่เฉพาะแต่ทางธรรม แม้ในทางโลกก็อำนวยผลดีให้แก่ผู้ปฏิบัติเหมือนกัน ดังนี้ ธรรมที่พระองค์ตรัสสั่งสอนไว้ได้ชื่อว่า สวากขาตธรรม

พระสัทธรรมของพระองค์ แบ่งเป็นหมวดใหญ่ๆ ได้ ๓ หมวด คือ ปรียัติธรรม ๑ ปฏิบัติธรรม ๑ ปฏิเวธธรรม ๑

ปรียัติธรรมนั้นได้แก่ คำสั่งสอนอันเป็นแนวทางไปสู่ปฏิบัติธรรม ส่วนปฏิบัติธรรมนั้น เป็นคำสอนที่บ่งวิธีการปฏิบัติโดยตรง ซึ่งจะมีผลส่งให้ถึงปฏิเวธธรรม คือ การรู้แจ้งแทงตลอด สภาวะความเป็นจริงทั้งมวล

สนทิกุญจโก

แปลว่า ธรรมดาคำสอนของพระองค์นั้น ไม่เหมือนสิ่งของอื่นๆ ซึ่งคนหนึ่งแลเห็นแล้วชี้ไป อีกคนหนึ่งจะแลเห็นได้ด้วยกันอย่างนั้นหามิได้ ผู้ใดปฏิบัติตาม ผู้นั้นจะเห็นผลได้ด้วยตนเองว่าเป็นอย่างไร

อกาลิโก

ผู้ใดปฏิบัติ ผู้นั้นย่อมได้รับผลเสมอ โดยไม่มีจำกัดเวลาวามีเขตเพียงนั้น เพียงนี้

เอหิปัสสิโก

เพราะเหตุว่าเป็นของดี ของจริง เมื่อผู้ใดปฏิบัติได้แล้ว จึงเป็นเสมือนสิ่งของที่ น่าจะเรียก บอกคนอื่นมาดูว่า นี่ ดี จริง อย่างนี้

โอปนยิโก

เพราะเหตุว่าการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ พบของดีของจริงดังกล่าวมาแล้วนั้น ควรจะน้อมนำเอาของดีจริงที่พบแล้วนั้นเข้ามาไว้ในตน คือ ยิ่งถือปฏิบัติเรื่อยไปไม่ละวางเสีย

ปัจจุตตัม เวทิตัพโพ วิญญูหิ

แปลว่า ธรรมของพระองค์นั้น วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะด้วยตนเอง ข้อนี้ก็คล้ายกับ สหทิฏฐิโก ที่กล่าวข้างต้น ต่างแต่ว่าข้อนี้กล่าวถึงอาการเห็น ส่วนข้อนี้กล่าวถึงอาการรู้ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ จะรู้ว่าธรรมของพระองค์ดีจริงอย่างไร และเมื่อปฏิบัติตามแล้วได้ผลเป็นอย่างไร ดังนั้นย่อมเกิดจากการปฏิบัติของตนเอง ด้วยใจของตนเอง ผู้อื่นจึงพลอยรู้ด้วยไม่ได้ มันเป็นเรื่องทางใจ หากใจผู้ปฏิบัติเขาเยือกเย็นเป็นสุขสักปานใด แม้เขาจะเอามาเล่าให้เราฟัง ใจเราก็จะไม่เย็นอย่างเขาตามคำที่เขาเล่าบอกนั้นได้ จะไม่ผิตอะไรกับคนหนึ่งได้กินแกงชนิดหนึ่ง มาเล่าให้เราฟังว่ามันอร่อยอย่างนั้นอย่างนี้ ก็จะไม่ทำให้เราเปิบข้าวเปล่าๆ โดยนึกเอารสแกงที่เขาว่านั้นมาประสมให้ได้รสอร่อยอย่างเขาว่านั้นได้

พระสังฆคุณ

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อสุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ
 ฌายปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามิจิปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิท
 จตตาริ ปุริสสุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย
 ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณเณยฺโย อณฺุชสิกรณิโย อนฺุตฺตรํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสุสาดิฯ

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ

สาวกของพระองค์ผู้มีพระภาคเจ้านั้น ย่อมมี ๒ จำพวก คือ ปุณฺณสาวก ๑ อริยสาวก ๑ ปุณฺณสาวกนั้นได้แก่ ผู้ที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย แต่ยังมีได้บรรลุธรรมวิเศษอันใด ยังเป็นปุณฺณอยู่ จึงได้ชื่อว่าปุณฺณสาวก แต่สาวกตามความหมายในบทสังฆคุณที่ยกขึ้นกล่าวข้างต้นนี้ เฉพาะแต่อริยสาวกเท่านั้น อริยสาวก แปลว่า สาวกผู้ประเสริฐ คือ สาวกที่ได้บรรลุธรรมวิเศษแล้ว พ้นจากฐานะปุณฺณแล้ว เรียกตามโวหารในทางศาสนาว่าเป็นชั้นอริยะ สาวกชั้นอริยะหรือที่เรียกว่า อริยสาวกนั้น ท่านจัดเป็น ๔ คู่ คือ

โสดาปัตติมรรค	โสดาปัตติผล	คู่ ๑
สกทาคามีมรรค	สกทาคามีผล	คู่ ๑
อนาคามีมรรค	อนาคามีผล	คู่ ๑
อรหัตมรรค	อรหัตผล	คู่ ๑